

Sprawozdanie

komisji gminnej o sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego departamentu I. za czas od 1 lipca 1886 do 30 czerwca 1887 roku.

Na posiedzeniu dnia 24 listopada przydzielił W. Sejm komisji gminnej sprawozdanie Wydziału krajowego departamentu I. z czynności za czas od 1. lipca 1886 do 30. czerwca 1887. Komisya gminna nie uważa za wskazane, spraw powyższem sprawozdaniem objętych a w myśl uchwał W. Sejmu przez Wydział krajowy załatwionych, powtórnie W. Sejmowi w swoim sprawozdaniu przedstawiać, ogranicza się zatem przeważnie na poruszeniu tych spraw, które jako niezalutwione lub potrzebujące dalszego traktowania przez Wydział krajowy, narzucają jej jakowe uwagi.

W pierwszej części zdaje Wydział krajowy W. Sejmowi sprawę z uchwał i poleceń W. Sejmu. W dziale tym zwraca uwagę komisya, że cztery ustawy przez W. Sejm uchwalone nie otrzymały Najwyższej sankcyi z powodu, że W. Namiestnictwo zapotrzebowało od Wydziału krajowego dopełniających wyjaśnień odnośnych aktów, lub uzupełnienia prawnych formalności, ustawie zaś o wyłączeniu osady Zebranówka ze związku gminy Kuty stare, Kobaki, Rybno i Słobodka odmówiono w zupełności Najwyższej sankcyi z powodu, iż parcele gruntowe osady Zebranówka wymienione w projekcie ustawy, z których składać się ma terytoryum ustanowić się mającej gminy, nie odpowiadają rzeczywistemu stanowi posiadania i różnią się od dat podanych w wy ciągu protokołu parcelowego gminy Tutukowa, roku 1858., który dochodzeniem służył za podstawę. Nadto nie uwzględniono w projekcie ustawy zmian zaszytych w katastrze od roku 1858, które przy regulacyi podatku gruntowego zostały poczynione i w obecnych operatach podatku gruntowego są uwidocznione. Wreszcie nie rozstrzygnięto ważnych kwestyj ustanowienia osobnej gminy katastralnej i założenia osobnej księgi gruntowej dla osady Zebranówka, które to kwestye uregulować należało jeszcze przed uchwaleniem projektu ustawy. (Odezwa Prezydum c. k. Namiestnictwa z dnia 18 października 1887. Alegat 2.).

Z uwagi zatem, że odmowa Najwyższej Sankcyi uchwale sejmowej, jak w powyższym wypadku z powodu niedostatecznego zbadania stosunków faktycznych ubliża powadze Sejmu;

z uwagi przytem, że coraz liczniej pojawiające się żądania wytwarzania nowych małych gm n nie leży w ogóle w interesie dobrej administracyi kraju; komisya gminna wnosi:

W. Sejm raczy uchwalić rezolucyę A.

Odnośnie do uchwały W. Sejmu z dnia 25 stycznia 1887. polecającej Wydziałowi krajowemu:

I. Aby zbadał szczegółowo wyniki dwudziestoletniej działalności samorządu gminnego w kraju naszym pod względem spełnienia zadań administracyi publicznej, ciężących na gminach w myśl § 27. lit. b) do n) ust. gm., oraz wypływających z t. z. poruczonego zakresu działania, niemniej pod względem sposobu pokrywania kosztów z zarządem gminnym połączonych i gospodarstwa gminnego w ogólności.

II. Aby w swoim czasie przedłożył Sejmowi wynik tych badań i na podstawie tego wyniku poczynił wnioski, czy i o ile przy zachowaniu zasady i przedmiotowego zakresu samorządu — potrzebną jest reforma ustawodawstwa gminnego; mianowicie:

- a) czyby nie należało dla tych zadań administracji publicznej, którym gminy i obszary dworskie nie są w stanie podołać, wytworzyć lub dać możność wytworzenia takiej organizacji samorządnej, któraby przy szerszej, silniejszej podstawie pod względem obszaru, ludności i zasobów materialnych tym zadaniem sprostać zdołała;
- b) czyby nie należało w ustawodawstwie gminnym — nie naruszając związku powiatowego, uwzględnić różnice, zachodzące między potrzebami i zasobami materialnymi i intelektualnymi miast, a tymi samymi czynnikami po wsiach i miasteczkach;
- c) jakie byłyby przypuszczalne koszty zarządu przy zaprojektowanej ewentualnie reformie w porównaniu z obecnymi kosztami samorządu gminnego.

Tudzież odnośnie do uchwały z dnia 11. Stycznia 1887. polecającej Wydziałowi krajowemu, aby zbadał, czyli tok instancyj w sprawach administracji gminnej nie dałby się uprościć i aby ewentualne swe wnioski W. Sejmowi przedłożył, wywiązał się Wydział krajowy częściowo, przedkładając W. Sejmowi sprawozdanie z projektem do ustawy gminnej dla 28 miast większych, przy którym poruszył także kwestyę uproszczenia instancyj, tudzież wzmianki do zmiany § 16 ustawy gminnej i §§ 1, 2, 5 i innych o obszarach dworskich.

Co do głównych jednak zadań uchwały W. Sejmu z dnia 25 stycznia 1887. pozostał Wydział krajowy dłużnym odpowiedzi. W sprawozdaniu swoim z dnia 18 listopada 1887. oświadcza Wydział krajowy, że wobec doniosłości reform, wnioskujących w rdzeń i podstawę ustroju polityczno administracyjnego, a nawet i społecznego, wobec obawy, że projekty, jakieby dziś już przedłożyć było można, nie odpowiadałyby może jeszcze w całej pełni wszystkim potrzebom, jakie się ujawniły w rezultacie podjętych badań, nie przychodzi Wydział krajowy na razie z wnioskami, dążącymi do zmian w ustroju gmin wiejskich; nie spuszczać jednak wykazanych i udowodnionych braków, nie uchyla się Wydział krajowy od dalszego badania stosunków gmin wiejskich; gotów jest owszem rozpocząć sprawę reformy poddać dalszemu badaniu i statecznej uwadze, a na wezwanie W. Sejmu gotów jest wejść w rokowania z c. k. Rządem co do reformy gmin wiejskich i małomiejских i W. Sejmowi odpowiednie wnioski przedłożyć na następnej sesji sejmowej.

Komisya gminna przystępując do powyższego oświadczenia Wydziału krajowego, przedkłada W. Sejmowi rezolucyę B. do uchwały.

W wykonywaniu nadzoru nad działalnością zwierzchności gminnych nad zakładowym majątkiem gmin i zakładów gminnych, tudzież nad rachunkowością i kasowością Rad powiatowych i zakładowym majątkiem powiatów, rozwija Wydział krajowy coraz szerszą czynność i konstatuje z każdym rokiem widoczniejszy postęp w prawidłowym sporządzaniu przez gminy i powiaty budżetów, inwentarzy i zamknięć rachunkowych i przedkładania takowych w terminach ustawą oznaczonych Wydziałowi krajowemu. Również konstatuje Wydział krajowy znaczny postęp w nadzorze powiatów nad gminami za pomocą stałych lustratorów, których zakres czynności należałoby rozszerzyć także do nadzoru nad wykonywaniem policji miejscowej.

Sprawa egzekucyi politycznej w dodatku doczekała się ostatecznego uregulowania poleceniem c. k. Ministerstwa skarbu w porozumieniu z c. k. Ministerstwem spraw zewnetrznych, aby c. k. Starostwa, skoro podatki i inne należytości ciężące na gminie, jako takiej, staną się zdolne mi do egzekucyi, tak że celem ściągnięcia zaległości pierwszy stopień egzekucyi nastąpić musi, uwiadamiąły właściwy Wydział powiatowy o zarządzeniu każdego stopnia egzekucyjnego. W ten

sposób będzie Wydział powiatowy w położeniu, z mocy prawa i obowiązku czuwania nad prawidłowością gospodarki gminnej, wydawania dość wcześnie odpowiednich zarządzeń, dla zasłonięcia gminy od grożącego jej zajęcia egzekucyjnego dodatków gminnych, tak zgubnego dla uregulowanej gospodarki gminnej.

Skutkiem uchwały W. Sejmu z dnia 19. Grudnia 1885, polecającej Wydziałowi krajowemu, aby zbadał, czyli sprawowanie policji weterynarskiej ze strony gmin zabezpiecza należycie interesa kultury krajowej, zajął się Wydział krajowy zebraniem dat sprawowania policji weterynarskiej przez gminy. Badania te wykazały rezultat bardzo ujemny z powodu braku weterynarzy i zatem idącej policji weterynarskiej.

W przedmiocie zezwolenia na wydzielenie części gruntów ze składu dóbr tabularnych wydał Wydział krajowy następujący okólnik do wszystkich Wydziałów powiatowych:

Uchwałą z dnia 11. Grudnia 1883. L. 468/pr. orzekł c. k. Najwyższy Trybunał, iż c. k. Namiestnictwo i Wydział krajowy są powołane do interweniowania w razie wniesienia podania o utworzenie nowych wykazów hipotecznych dla wydzielić się mających z ciała tabularnego części — albo dla gruntów, które z innej księgi hipotecznej do wykazu posiadłości tabularnej mają być przeniesione.

Na posiedzeniu dnia 14. Października 1886 uchwalił Wydział krajowy zezwalać na wydzielanie części gruntu ze składu dóbr tabularnych, celem utworzenia nowych ciał hipotecznych jedynie pod warunkiem, jeżeli prestacye z tytułu prawa publicznego ciążące na dotyczącym obszarze dworskim należycie zabezpieczone zostały.

Podania o konsens na wydzielenie części z ciała tabularnego celem utworzenia nowego wykazu hipotecznego winni właściciele tegoż ciała tabularnego wnieść do Wydziału krajowego na ręce Wydziału powiatowego.

Do podania ma być dołączone oświadczenie, iż prestacye z tytułu prawa publicznego (drogowe, szkolne, kościelne i t. p.) ciążące na obszarze dworskim wskutek zająć mającej zmiany w obszarze ciała tabularnego nie będą w niczem uszczuplone i w jaki sposób będą pokrywane.

Wydział powiatowy zbada dokładnie sprawę zabezpieczenia powyższych prestacyj i przedłoży Wydziałowi krajowemu sprawę wraz ze swoim wnioskiem.

O czem zawiadamiamy Wydział powiatowy w ślad tutejszego okólnika z 20. Listopada 1885. L. 59,452 z wezwaniem do powiadomienia o treści niniejszego rozporządzenia wszystkich obszarów dworskich w tamtejszym powiecie.

Komisya gminna nie może wchodzić w rozbiór prawny orzeczenia Najwyższego Trybunału, o ile ono wydanem zostało z pominięciem zupełnem ustawy krajowej z dnia 1. Listopada 1868. Nr. 25. Dz. u. kr.; a na którym Wydział krajowy oparł wyżej przytoczony okólnik, a musi się ograniczyć na rozpatrzeniu samego okólnika.

Nie potrzeba podnosić, jakie znaczenie ma w dzisiejszych stosunkach przesilenia ekonomicznego naszego kraju pod względem tak ekonomicznym, jak narodowym i społecznym możność i łatwość częściowych parcelacyj większych dóbr tabularnych. Okólnik Wydziału krajowego nie ułatwia powyższego zadania, stawiając ogólnikowe i niejasne żądania zabezpieczenia prestacyj z tytułu prawa publicznego (drogowe, szkolne, kościelne i t. p.) i poddając ocenieniu takowego dłuższej drodze dochodzeń Wydziałów powiatowych i ich dowolnej interpretacyj.

Prestacye drogowe, szkolne i kościelne regulują odnośne ustawy, a o ile one polegają na podatkach, przez wytworzenie się nowych ciał hipotecznych nie mogą one uciepnieć, o ile za na robociznie jak przy ustawie drogowej mogą nawet wzrósć przez pomnożenie się domów mieszkalnych.

Ze zmianą jednak ustaw, muszą się i one zmieniać, nie mogą podpadać hipotecznemu zabezpieczeniu. Dodatek „i t. p.“ potrzebuje wyjaśnienia, jeśli ma się odnosić do obowiązków administracyjnych obszaru dworskiego, to takowe zostały już uregulowane uchwałą sejmową z dn. 9. Grudnia 1887. ustawy zmieniającej niektóre postanowienia ustawy o obszarach dworskich z 12. Sierpnia 1866, oraz stanowiącej o rozkładzie wydatków i ciężarów publicznych obszaru dworskiego na posiadłości w obrębie obszaru tego położone.

Komisya gminna wnosi:

W. Sejm raczy uchwalić rezolucyę C. i D.

K. Badeni,
przewodniczący.

T. Wasilewski,
sprawozdawca.

Rezolucya A.

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w sprawach tyczących utworzenia nowych gmin, jak najdokładniej zbadał stosunki polityczne na załatwienie tych spraw wpłynąć mogące, zanim projekt do uchwały sejmowej przedłoży i aby przy tem zawsze miał na oku zasadę, iż tworzenie nowych gmin tylko w wypadkach wyjątkowych, szczególnego uwzględnienia godnych, dopuszczaniem być może.

Rezolucya B.

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by postępował na drodze badań sprawy reformy gminnej i wszedł w rokowania z c. k. Rządem co do reformy gmin wiejskich i obszarów dworskich i przedłożył Sejmowi odpowiednie wnioski w następnej sesji sejmowej.

Rezolucya C.

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby przy wydawaniu pozwoleń na wydzielenia części gruntów ze składu dóbr tabularnych, celem utworzenia nowych dóbr tabularnych, kierował się zasadami wyrażonemi w uchwale Sejmu z dnia 9. Grudnia 1887. r. i okólnik swój uchwalony na posiedzeniu dnia 17. Października 1886. w ten sposób zmodyfikował, że zabezpieczenie wskazanych w nim prestacyj odpada.

Rezolucya D.

Sejm przyjmuje sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności swych urzędowych departamentu I. za czas od 1. Lipca 1886. do 30. Marca 1887. do wiadomości.